

Αρχές Σεπτεμβρη, 1910. Η Βιέννη ντύθηκε πια τα φθινοπωρινά της χρώματα· ξερά φύλλα στους δρόμους, καλοθερμμένα σύννεφα που ακουμπούν σχεδόν στις στέγες των σπιτιών, ακούραστο ψιλόβροχο. Οι άνθρωποι τρέχουν βιαστικά να φτάσουν στον προορισμό τους γρήγορα, μη μείνουν ώρα στη βροχή και μουλιάσουν ως το κόκαλο.

Απομεσήμερο, κι ένας καλοντυμένος νεαρός με μικρή δερμάτινη βαλίτσα στο χέρι, που τον ακολουθεί *βαστάζος* μ' ένα μεγάλο ταξιδιωτικό μπαούλο, βγαίνει από τον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό. Μια άμαξα σταματάει, ο αμαξάς φορτώνει τις αποσκευές και ξεκινούν. Ο ουρανός σκοτεινιάζει κι άλλο και δείχνει σούρουπο το απόγευμα. Η βροχή δυναμώνει.

Η άμαξα ακολουθεί τη λεωφόρο Ρινγκ κι ύστερα στρίβει σ' ένα στενό ήσυχο δρόμο. Σταματάει μπροστά σ' ένα δίπατο σπίτι με πράσινη πόρτα, ξεθωριασμένη από το χρόνο, και μια μικρή *σέρα* στην πρόσοψη γεμάτη γλάστρες με φροντισμένα λουλούδια.

Ο νεαρός κατεβαίνει από την άμαξα και χτυπάει δυο φορές το *ρόπιτρο* της πόρτας, ένα μικρό

βαστάζος: αχθοφόρος, χαμάλης
σέρα: (ιταλ.) θερμοκήπιο

καλογυαλισμένο μπρούντζινο χεράκι. Η βροχή, που πέφτει ασταμάτητα, μουσκεύει το σακάκι και το καπέλο του. Ξαναχτυπάει ανυπόμονα. Μια σκιά περνάει πίσω από το τζάμι και η πόρτα επιτέλους ανοίγει τρίζοντας. Το ολόξανθο κεφάλι μιας κοπέλας προβάλλει στο πορτόφυλλο. Τα μαλλιά της πιασμένα πίσω και στους ώμους της ριγμένο ένα σκούρο σάλι. Στα μάτια της, έξυπνα και λαμπερά, σαν να φωλιάζει μια αδιόρατη θλίψη.

— Καλοσπέρα σας. Ονομάζομαι Στέφανος Καρατζάς. Μόλις έφτασα από την Κωνσταντινούπολη κι ενδιαφέρομαι για ένα δωμάτιο. Πρόκειται να σπουδάσω στην πόλη σας, ιατρική. Ο κύριος Εμμανουήλ Φωτιάδης μου έδωσε τη διεύθυνσή σας.

Προφέρει αργά και προσεκτικά τις γερμανικές λέξεις, τρέμοντας μην κάνει κανένα λάθος.

Αυτός ο Φωτιάδης ήταν ο φοιτητής που ο Στέφανος γνώρισε στο τρένο από την Κωνσταντινούπολη. Τον ρώτησε αν γνωρίζει κάποιο σπίτι που να φιλοξενεί σπουδαστές.

— Δύο κυρίες, μητέρα και κόρη, νοικιάζουν τη σοφίτα τους. Έμεινε ένας φίλος μου για λίγο εκεί και τον επισκεπτόμουν συχνά. Αν τους πεις τ' όνομά μου, θα το θυμηθούν. Δωμάτιο καθαρό κι όχι πολύ ακριβό. Μαγειρεύουν καλά. Μην φανταστείς, βέβαια, τα φαγητά της Πόλης! γέλασε ο *εντραφής* συνταξιδιώτης του κι άνοιξε ένα κουτί που φύλαγε διαρκώς δίπλα του les κι ήταν χρηματοκιβώτιο. Έβγαλε ένα δέμα από μέσα, το ξετύλιξε, μυρωδιά

ρόππο: μεταλλίνο εξάρτημα εξώπορτας για να χτυπούν οι επισκέπτες

εντραφής: σωματώδης, παχουλός

από γιαλαντζί ντολμάδες απλώθηκε στο *κουπέ* του τρένου.

— Πάρε, πρόσφερε στο Στέφανο, αφού πρώτα μπουκώθηκε δύο μαζί.

— Για το δωμάτιο θα συζητήσετε με τη μητέρα μου, απαντά το κορίτσι.

Τον καλεί να περάσει μέσα.

Ο Στέφανος, μπαίνοντας στο ευρύχωρο χολ, κουρασμένος από το ταξίδι, με τη σκέψη σ' ένα ζεστό τσάι, δεν μπορεί να φανταστεί τις εκπλήξεις που τον περιμένουν σ' αυτό το ξεπεσμένο αρχοντικό.

Ο Στέφανος Καρατζάς, γόνος οικογένειας γιατρών –προπαππος, παππούς και πατέρας γιατροί–, θέλησε να συνεχίσει την παράδοση της οικογένειας, ακολουθώντας όμως την ψυχιατρική. Μεγάλωσε ανάμεσα σε ιατρικά βιβλία, συζητήσεις για *διαγνώσεις*, εργαλεία χειρουργικής και *εκμιαγεία* ανθρώπινων οργάνων κι έμαθε από νήπιο ακόμα πως το σημαντικότερο πράγμα στον κόσμο είναι η ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου.

κουπέ: (γαλλ.) μικρό διαμέρισμα σε σιδηροδρομικό βαγόνι
διάγνωση: η αναγνώριση της νόσου ύστερα από ιατρική εξέταση

εκμιαγείο: το αρνητικό ομοίωμα μορφής ή σχήματος πάνω σε εύπλαστη ύλη

Ο πατέρας του, Φίλιππος Καρατζάς, καθηγητής χειρουργικής στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, αυστηρός και κλεισμένος στον εαυτό του, μετά το θάνατο της αγαπημένης του γυναίκας και μητέρας του μοναχογιού του έγινε ακόμα πιο απλησίαστος.

Έτσι, ο Στέφανος, από παιδί, μονάχα με τον παππού του μπορούσε να κουβεντιάξει, να αστειεύεται και συχνά να ονειρεύεται. Γιατί ο Λουκάς Καρατζάς, σπουδαίος παθολόγος αλλά και *στοχαστής*, ένας αληθινός σοφός, αγαπάει τη ζωή και τις χαρές της, έχει χιούμορ και πάντα διαθέτει χρόνο στον εγγονό του για μια συζήτηση στον υπέροχο κήπο του σπιτιού τους δίπλα στο Βόσπορο.

Όταν ο Στέφανος δήλωσε πως θέλει ν' ακολουθήσει κι αυτός τον ιατρικό κλάδο, εκείνος ήταν που τον συμβούλεψε να προτιμήσει την ψυχιατρική. — Είναι κάτι νέο στο χώρο της ιατρικής και γι' αυτό πολύ ενδιαφέρον. Παράλληλα είναι σπουδαίο, παιδί μου, να μπορείς να ανιχνεύεις την ανθρώπινη ψυχή, του είπε.

— Ναι, αλλά και πολύ δύσκολο.

— Οι δυσκολίες είναι το αλάτι που κάνει τη ζωή νόστιμη, απάντησε ο παππούς κι αυτή η κουβέντα σημάδεψε το Στέφανο. Από τότε δεν ξανασκέφτηκε τα εμπόδια. Κατόρθωσε να αποφοιτήσει από το σχολείο με άριστα και να γίνει δεκτός στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης, όπου δίδασκε ο πιο διάσημος ψυχίατρος της εποχής, ο δόκτωρ Φρόιντ.

Ήταν ευτυχής που θα αναχωρούσε για τη Βιέννη. Ο παππούς όλο γι' αυτή την πόλη του μιλούσε.

Παροιμία ξακουστή του ελληνισμού από παλιά, μέχρι και τον *περασμένο αιώνα*, η πιο σπουδαία της Ευρώπης, είχε σχολεία ελληνικά, τυπογραφεία όπου τυπώνονταν εφημερίδες και περιοδικά, κίνηση πνευματική και ανθρώπους με μεγάλη κοινωνική επιφάνεια.

— Παροιμία δημιουργημένη από παλιά, την εποχή της Άλωσης, από Έλληνες που έφυγαν στη Δύση, απέκτησε δύναμη όχι μόνο στη Βιέννη, μα και σ' ολόκληρη την Αυστρία. Ο Ρήγας εκεί τύπωσε το επαναστατικό του έργο και σ' αυτή την πόλη άφησε την τελευταία του πνοή, εκεί θάφτηκε ο Αλέξανδρος Υψηλάντης.

— Κι αυτός για να ετοιμάσει την Επανάσταση πήγε εκεί;

— Όχι ακριβώς. Αν και στη Βιέννη πρέπει να συνάντησε ανθρώπους που του μίλησαν για την υπόθεση του ξεσηκωμού, ίσως και με τον Καποδίστρια να κουβέντιασε. Πρέπει να την είχε επισκεφτεί πολλές φορές, περαστικός, σε διπλωματικές αποστολές ως αξιωματικός του τσαρικού στρατού ή για να συναντήσει φίλους. Έχω ακούσει πως είχε πολλές κοινωνικές γνωριμίες στην πόλη αυτή, όπως και ότι πέθανε εκεί, νέος, πολύ νέος...

Συγκινήθηκε ο παππούς μιλώντας για τον πρίγκιπα.

— Τι τα θες, παιδί μου. Ο Υψηλάντης ήταν ένας άνθρωπος δυστυχισμένος.

— Γιατί το λες αυτό, παππού;

— Γιατί δεν πρόφτασε να δει το όνειρό του να βγαίνει αληθινό.

παροιμία: κοινότητα ομοεθνών σε ξένη χώρα

περασμένος αιώνας: 19ος αιώνας

— Μην είναι ο μόνος; Τόσοι και τόσοι άνθρωποι που συμμετείχαν στην Επανάσταση δεν πέθαναν φτωχοί και ξεχασμένοι απ' όλους; ρώτησε ο Στέφανος.

— Ναι, όμως αυτός είχε τα πάντα: πλούτη, θέση κοινωνική, σημαντική καριέρα στο στρατό του τσάρου, υπόληψη και φήμη. Όμως, σαν του ζητήθηκε, δε δίστασε να μπει μπροστά, θυσιάζοντας όλα όσα γενναιόδωρα του είχε προσφέρει η ζωή ως τότε. Ο άνθρωπος, Στέφανε, εύκολα βολεύεται και σπάνια χαλαλίζει την ήσυχη κι ακύμαντη ζωή του για να ριχτεί στα μαύρα κύματα ενός πολέμου άγριου κι αβέβαιου. Το πιο συνηθισμένο είναι να βγαίνουν στον αγώνα άνθρωποι που κάτι έχουν να κερδίσουν απ' αυτόν, για το κοινό καλό αναντίρρηση, μα και με την ελπίδα και η θέση η δική τους να καλυτερεύσει. Είναι όμως σπάνιο, για να μην πω μοναδικό, δίχως να περιμένεις κάτι, ένα όφελος προσωπικό ανάμεσα στα οφέλη άλλων, να θυσιάζεις όσα η ζωή σου χάρισε απλόχερα για μια ιδέα, για ένα όνειρο! Που πάει να πει θυσία διαρκής, από την πρώτη στιγμή ως το τέλος, κι αυτό είναι που τον ξεχωρίζει δίπλα στους άλλους σπουδαίους και θαυμαστούς που έδωσαν για τον αγώνα ακόμα και την ίδια τη ζωή τους.

Τα μάτια του παππού έλαμπαν όσο μιλούσε για κείνον.

— Τον συμπαθείς πολύ, παππού! είπε ο νεαρός, διαπιστώνοντας το θαυμασμό του γέροντα για το πρόσωπο του Υψηλάντη.

— Ήταν, ξέρεις, λίγο μακρινός μας συγγενής, από την οικογένεια της μητέρας μου, κι από παιδί άκουγα γι' αυτόν. Ήταν κι ο πατέρας μου Ιερολοχίτης, σπουδαστής τότε ακόμα στην ιατρική

σκολή... Λάτρευε τον Υψηλάντη! Όλο για κείνον μου μιλούσε ως το θάνατό του.

— Ναι! Κάποτε μου είπες πως ο πατέρας σου εκεί, στον Ιερό Λόχο, έμαθε τη χειρουργική, πάνω στα νεανικά κορμιά που σακατεύονταν από τα πυροβόλα και τις λόγχες.

Σκέφτηκε λίγο ο παππούς, λες κι αναρωτήθηκε αν πρέπει να συνεχίσει την κουβέντα ή να τη σταματήσει εκεί.

— Είναι και κάτι που κάποτε μου διηγήθηκε για ένα νεαρό Ιερολοχίτη, κάτι σαν υπηρέτη του Υψηλάντη και *ορντινάτο* του, που ο πατέρας μου κατόρθωσε να τον γλιτώσει από βέβαιο θάνατο. Πάντα γυρίζει στο μυαλό μου αυτή η ιστορία, μα δεν την είπα σε κανέναν, ούτε στον ίδιο μου το γιο.

— Γιατί, παππού; παραξευεύτηκε ο Στέφανος.

— Γιατί οι στιγμές οι δυνατές, στιγμές που ενώνουν τους ανθρώπους με ακατάλυτους δεσμούς ευγνωμοσύνης και αγάπης, είναι πολύ προσωπικές κι ανήκουν μοναχά σ' εκείνους που τις έζησαν. Έτσι πιστεύω εγώ.

— Τότε πώς αποφάσισες να μου την πεις τώρα, παππού;

— Ίσως γιατί πια γέρασα κι αυτό που χρόνια, πάνω από πενήντα, περίμενα πως θα συμβεί, δεν έγινε. Το ένιωθα χρέος στον πατέρα μου, γι' αυτό έβαλα ανθρώπους να ψάξουν να μου βρουν τις απαντήσεις, μα απέτυχαν.

Ο νεαρός δεν καταλάβαινε τίποτα απολύτως!

— Στέφανέ μου, κλείσε το στόμα σου! Θα χάψεις καμιά μύγα, αστειεύτηκε ο γερο-Καρατζάς, για να

ορντινάτο και ορντινάντο: (ιταλ.) στρατιώτης αποσπασμένος στην προσωπική υπηρεσία αξιωματικού

ελαφρύνει την ατμόσφαιρα μυστηρίου που είχε δημιουργηθεί. Ύστερα από λίγη σκέψη συνέχισε:

— Φαίνεται πως τώρα που φεύγεις για τη Βιέννη όλες αυτές οι μνήμες ξαναγύρισαν πιο δυνατές και δε μ' αφήνουν να σουχάσω.

Η περιέργεια και η ανυπομονησία έπνιξαν το Στέφανο.

— Πες μου πια, βρε παππού, δεν αντέχω τους γρίφους.

Λίγες στιγμές σιωπής, όσο να βάλει τα λόγια σε σειρά ο γέροντας.

Ο Στέφανος βολεύτηκε στη μεγάλη πολυθρόνα της βιβλιοθήκης περιμένοντάς τον να μιλήσει.

— Στα τέλη του Μάη του '21 οι Τούρκοι είχαν πια πάρει το Βουκουρέστι¹ και η θέση του ελληνικού στρατού ήταν πολύ δύσκολη. Δεν έφταναν όλα τ' άλλα, έπεφτε και μια ατέλειωτη βροχή, που έκανε την πορεία του λόχου βασανιστική. Παρ' ότι βιάζονταν να βγουν όσο το δυνατόν πιο γρήγορα προς τη Μικρή Βλαχία², δεν ήταν εύκολο. Το βάδισμα ήταν μαρτύριο μες στη λάσπη, σε κάθε βήμα βούλιαζαν ως το γόνατο. Τότε ήταν που ο νεαρός ακόλουθος του Υψηλάντη —Γιακωβάκη Κυριακό τον έλεγαν— αρρώστησε. Κρύωσε, φαίνεται, κι έπεσε στο στρώμα με υψηλό πυρετό. Ποιο στρώμα, δηλαδή; Ένα φορείο από κλαδιά έφτιαξαν πρόχειρα, τον φόρτωσαν σ' έναν *αραμπά* και τον σκέπασαν με ό,τι βρήκαν πρόχειρο όσο καλύτερα μπορούσαν. Φαντάζεσαι να ψήνεσαι στον πυρετό, να μην μπορείς να πιεις ένα ζεστό και από πάνω ο ουρανός να βρέχει ακατά-

¹ Βουκουρέστι: *Σημερινή πρωτεύουσα της Ρουμανίας. Το 19ο αιώνα, πρωτεύουσα της παραδουνάβιας ηγεμονίας της Βλαχίας.*

² Μικρή Βλαχία: *Από τα τελευταία βυζαντινά χρόνια και μετά ο όρος αντιστοιχεί και σε άδεια περιοχή της Βαλκανικής. Εδώ εννοείται το ΝΔ τμήμα της ηγεμονίας της Βλαχίας, όπου έγιναν πολλές μάχες.*

αραμπάς: (τουρκ. araba=αμάξι) μεταφορικό αμάξι που το έσερναν ζώα, το κάρο

³ Δραγατσάνι: *Πόδη της
Βλάχας όπου δόθηκε η
τελευταία μάχη του Αγώνα στις
Ηγεμονίες.*

παυστα! Ο Υψηλάντης κάθε τόσο ερχόταν στην οπισθοφυλακή όπου ήταν ο άρρωστος, και ρωτούσε ο ίδιος, ανήσυχος πολύ, για την πορεία της υγείας του. Φαίνεται πως πολύ τον αγαπούσε. Ο πατέρας μου, άπειρος γιατρός, σπουδαστής ακόμα, το 'βαλε πείσμα να τον κρατήσει στη ζωή και να μη σ' τα πολυλογώ, θες τα νιάτα και η κράση του μικρού, θες η υπεράνθρωπη προσπάθεια του πατέρα μου, το παλικάρι σώθηκε. Κι όχι μόνο αυτό, μα πολέμησε κιόλας στο Δραγατσάνι³.

— Τον συνάντησε ξανά ο πατέρας σου, παππού;

— Μετά από τη μάχη εκείνη τίποτα πια δεν ήταν ίδιο. Τα πάντα χάθηκαν: όνειρα, σχέδια, ελπίδες. Σκοτώθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν σχεδόν όλοι! Ο πατέρας μου, βαριά πληγωμένος, σύρθηκε σε απόσταση μεγάλη. Κάτι Βλάχοι τον περιμάζεψαν σε μια καλύβα και τον έγιαναν. Δεν έμαθε ποτέ για την τύχη του νεαρού ακόλουθου του πρίγκιπα. Πάντα μιλούσε για κείνον, δεν ήξερε όμως πώς να τον αναζητήσει και πού. Το ίδιο ίσως να έκανε κι ο άλλος, αν ζούσε.

— Και; Είχε πεθάνει;

— Έτσι πίστευε ο πατέρας μου, έτσι πίστευα κι εγώ, ώσπου συνέβη εκείνο το περιστατικό που με αναστάτωσε. Κι από τότε, σαν χρέος στη μνήμη του πατέρα μου, αναζητώ ένα φάντασμα, που, ύστερα από τόσα χρόνια, δεν ξέρω πια αν υπήρξε ή το μυαλό μου το έφτιαξε για να με βασανίζει.

Τραβηγμένα από τη συγκίνηση τα χαρακτηριστικά του γέροντα.

— Δηλαδή, παππού;

— Είναι μια ιστορία παλιά, σαράντα χρόνια πίσω. Τέλη Νοέμβρη ήταν, ο πατέρας μου είχε πεθάνει λίγους μήνες πριν κι εγώ δούλευα τότε στο νοσοκομείο

του Γαλατά⁴. Έκανε ένα κρύο, θυμάμαι, απ' αυτά που όλο το *μπούζι* του Πόντου ξεχύνεται στο *μπου-γάζι*. Κάποιος έφερε έναν ασθενή, που έτρεμε σαν το ψάρι από τον πυρετό, στα πρόθυρα της πνευμονίας. Είχε, φαίνεται, υποτιμήσει το χειμώνα της Πόλης, παρ' ότι ξένος αυτός και μάλιστα βόρειος, που ήξερε από κρύο, Γερμανός ή Αυστριακός από το όνομα. Το θυμάμαι καλά: Γιάκομπ Ζόνταγκ ήταν τ' όνομά του. Τον κρατήσαμε ζεστό και ξεκινήσαμε τη θεραπεία αμέσως για να προλάβουμε το κακό. Πάλεψε τέσσερα μερόνυχτα με τον πυρετό, τις παραισθήσεις, το βήχα που τον έπνιγε σε κάθε του λέξη. Για να μη σε κουράζω με λεπτομέρειες, η κατάσταση του αρρώστου βελτιώθηκε πολύ γρήγορα. Θαύμασα την κράση του και σκέφτηκα, θυμάμαι, πως ο άνθρωπος αυτός, αν δεν έχει στο μέλλον κανένα ατύχημα στη ζωή του, θα φτάσει τα εκατό.

— Ήταν μεγάλος τότε;

— Θα ήταν γύρω στα εξήντα.

— Κι έφυγε με το που ανάρρωσε;

Ο Καρατζάς ύστερα από μια παύση συνέχισε σαν να μην άκουσε την ερώτηση.

— Τις μέρες που έμεινε απύρετος, παρ' ότι εξαντλημένος, επέμενε να σημειώνει διάφορα σ' ένα τετράδιο που κρατούσε κάτω από το μαξιλάρι του. Είχε μια πένα ταξιδιωτική και κάθε τόσο έβγαζε το τετράδιο και κάτι σημειώνει. Μιλούσαμε γερμανικά μαζί, ποτέ δε μίλησε άλλη γλώσσα. Τον ρώτησα αν είναι συγγραφέας, «Μπα, πού τέτοια εύνοια της τύχης!» μου

⁴ Νοσοκομείο του Γαλατά:

Νοσοκομείο της ομογένειας στην Κωνσταντινούπολη, στην ομώνυμη περιοχή του Γαλατά, πάνω από το δημόνι. Λέγεται και Οσπιτάκιον (hospital) των Γεμιζίδων (gemici= ναύτης, ναυτικός), επειδή περιέδραπε κυρίως ναυτικούς.

μπούζι: (τουρκ. buz = πάγος) πολύ κρύο

μπουγάζι: (τουρκ. bogaz = 1. λάρυγγας, 2. πορθμός, θαλάσσιο πέρασμα), ενν. ο Βόσπορος

⁵ Λιβόρνο: *Σημαντικό
δημάνι της Γιάδίας, κέντρο
διαμετακομιστικού εμπορίου
ανάμεσα σε Ανατολή και
Δύση.*

απάντησε «ένας ταπεινός εισαγωγέας βαμβακιού από τη Βιέννη είμαι κι ήρθα στην Πόλη για δουλειές. Ευχαριστώ που με γιατρέψατε, χερ ντόκτορ, έχω αυτή την ευαισθησία στα πνευμόνια από παιδί, ξέρετε, κρυώνω εύκολα και ανεβάζω πυρετό. Σας είμαι ευγνώμων για όσα κάνατε για μένα». Έμεινε όσο να γίνει εντελώς καλά κι ένα πρωί πήρε εξιτήριο. Το ίδιο βράδυ αναχώρησε με το πλοίο για Λιβόρνο⁵.

Πήρε μια βαθιά αναπνοή ο γέροντας και τότε πρόσεξε τα μάτια του Στέφανου να τον κοιτούν με απορία.

— Τώρα βέβαια εσύ δεν καταλαβαίνεις τι είναι αυτό που με αναστάτωσε. Άκου, λοιπόν, και τον επίλογο της ιστορίας. Το επόμενο πρωί από την αναχώρηση του αρρώστου μας, μπαίνοντας στο γραφείο μου με περίμενε ο νοσοκόμος που τον πρόσεχε όλες αυτές τις μέρες. Στα χέρια του κρατούσε το σημειωματάριο του κυρίου Ζόνταγκ! Μέσα στη φασαρία της αναχώρησης το ξέχασε κάτω απ' το μαξιλάρι. Δεν είχε προλάβει να γράψει πολλά πράγματα, φαίνεται πως ήταν καινούριο. Μόλις η πρώτη σελίδα είχε συμπληρωθεί.

Ξεκλείδωσε το συρτάρι του γραφείου του ο παππούς κι έβγαλε ένα αυτοσχέδιο σημειωματάριο· μερικές σελίδες *κατάστιχου*, απ' αυτά που χρησιμοποιούν οι έμποροι στις σημειώσεις τους, ενωμένες και ραμμένες με νήμα στη μια άκρη, ώστε να σχηματίζουν τετράδιο ελαφρύ και εύκαμπτο. Και η μεγάλη έκπληξη: στο πρώτο φύλλο, τα ελληνικά αρχικά Γ.Κ. και από κάτω καλλιγραφικά γραμμένο πάλι στα ελληνικά «Ενθυμήματα και σημειώσεις», αρ. τετραδίου 8.

κατάστιχο: λογιστικό βιβλίο

Το κείμενο, μια σελίδα όλη κι όλη, μια ολόκληρη γραμμένη ελληνικά, με μεγάλα στρογγυλά γράμματα· λίγα λόγια για την Πόλη και για ένα σπίτι που αναζήτησε, αλλά δεν κατόρθωσε να βρει, κάτι για την αρρώστια του και τα συμπτώματά της «νιώθω πόνο στο στήθος, όπως τότε, νεαρός, στο στρατό του πρίγκιπα. Τότε ήμουν παιδί ακόμα, γερό και δυνατό, και το ξεπέρασα. Τώρα όμως;». Και στο κάτω μέρος της σελίδας με γράμματα μεγαλύτερα και τονισμένα, λες κι αυτό ήταν το πιο σημαντικό, η φράση «με την αρρώστια μου δεν μπόρεσα να συνεχίσω την αναζήτηση του αρχοντικού των Υψηλάντηδων κι έχασα τη μοναδική ευκαιρία να γνωρίσω το πατρογονικό σπίτι του πρίγκιπα. Φαίνεται πως δεν ήταν τυχερό να το αντικρίσω...».

Παππούς κι εγγονός κοιτάχτηκαν με σημασία.

— Δηλαδή; ρώτησε έκπληκτος ο Στέφανος.

— Δηλαδή φαίνεται πως ο κύριος Ζόνταγκ ήταν ο Γιακωβάκης Κυριακός. Στα γερμανικά Ζόνταγκ είναι η Κυριακή, άρα Γιάκομπ Ζόνταγκ σημαίνει Ιάκωβος Κυριακός.

— Και γιατί άλλαξε τ' όνομά του; αναρωτήθηκε ο Στέφανος.

— Συνηθίζεται, όταν ζει κάποιος σε ξένη χώρα επί χρόνια, να προσαρμόζει το όνομά του στη γλώσσα του τόπου. Βέβαια, δεν το συνδύασα από την αρχή. Πού να πάει το μυαλό μου! Όταν όμως είδα το σημειωματάριο, αμέσως κατάλαβα.

— Είναι σίγουρο, παππού;

— Πώς αλλιώς το εξηγείς εσύ;

Παππούς κι εγγονός έπεσαν σε βαθιά περιουλλογή. Πρώτος έσπασε τη σιωπή ο Στέφανος.

— Καλά, δεν καταλαβαίνω. Αφού βρέθηκε ανάμεσα σε ανθρώπους που μιλούσαν ελληνικά, γιατί

δε μίλησε κι αυτός τη γλώσσα του, μα επέμενε να παριστάνει τον Αυστριακό;

— Θα είχε τους λόγους του, ποιος ξέρει! Ίσως η γλώσσα να του ξυπνούσε μνήμες που ήθελε να θάψει βαθιά μες στην ψυχή του. Καμιά φορά προτιμάμε να καλύψουμε κάτι παρά να πληγωθούμε φανερώοντάς το.

— Αυτός ο κύριος Κυριακός ή Ζόνταγκ, τέλος πάντων, έδωσε ξανά σημεία ζωής ή...

— Ποτέ! Σεβάστηκα το γεγονός ότι θέλησε να περάσει απαρατήρητος και ξένος, κατάλαβα πως κάποιο λόγο θα είχε κι άφησα το θέμα στη λήθη του χρόνου, συνεχίζοντας μονάχος πια, με όσα γνώριζα να...

Σταμάτησε τη φράση του στη μέση ο γερο-Καρατζάς. Ο Στέφανος τον κοίταξε με απορία.

Ο παππούς, ύστερα από μικρή σιωπή αποφάσισε να μιλήσει.

— Ξέρεις, αγόρι μου, από τότε που ο πατέρας μου μιλούσε για τα χρόνια του ξεσηκωμού, τον Υψηλάντη, τον Ιερό Λόχο, τον πόλεμο στις Ηγεμονίες, που σαν τεράστιο κύμα παρέσυρε στη δίνη του μια ολόκληρη γενιά παιδιών και τους έκανε άντρες μέσα σε λίγους μήνες... Και μιλώ για τους λίγους που επιβίωσαν...

Ξαφνικά σταμάτησε, ξεροκατάπιε...

— Γι' αυτό κι εγώ, λοιπόν, έχοντας συγκεντρώσει τις αφηγήσεις του πατέρα μου κι όσα κατόρθωσα και έμαθα από άλλους ή διάβασα από βιβλία για την υπόθεση αυτή, σκέφτηκα κάποτε να γράψω κάτι...

— Ένα βιβλίο, παππού, μια ιστορία για τον Υψηλάντη, τον Ιερό Λόχο κι όλα όσα έγιναν εκεί; τον διέκοψε ανυπόμονα ο Στέφανος.

— Ναι, ένα βιβλίο που να ανιστορεί όλα αυτά, μα πιο πολύ όσα δεν ξέρουμε ως τώρα για τον πρίγκιπα, όσα ακολούθησαν τα γεγονότα του πολέμου· πώς έφυγε, πού πήγε, πώς κατέληξε και πέθανε στη Βιέννη, ποιοι ήταν δίπλα του τις τελευταίες του στιγμές.

— Μα αυτό είναι υπέροχο, παππού! Θα μου δώσεις να διαβάσω όσα έχεις ήδη γράψει;

— Σκόρπιες σελίδες είναι ακόμα. Δε βγάζεις άκρη. Μόνο για την περίοδο του ξεογκωμού και του πολέμου κάτι έχω σημειώσει, μιας και τα υπόλοιπα μου είναι άγνωστα ακόμα.

— Μπορεί, τώρα που θα πάω στη Βιέννη, να μάθω γι' αυτό τον άνθρωπο, παππού. Θα 'χω τα μάτια και τ' αυτιά μου ανοιχτά, σου το υπόσχομαι.

— Η Βιέννη είναι μεγάλη πολιτεία, αγόρι μου. Δεν είναι εύκολο να βρεις τα ίχνη κάποιου ανθρώπου, σίγουρα πεθαμένου εδώ και χρόνια. Ξέρω πως η ιστορία αυτή συγκίνησε κι εσένα και, φυσικά, αν ήταν εύκολο να μάθεις κάτι, πολύ θα με βοηθούσε. Όμως δε θέλω να το δεις σαν χρέος, παιδί μου. Κοίταξε πρώτα τις σπουδές σου κι όλα τα υπόλοιπα έρχονται μετά.

Τον αγκάλιασε με αγάπη και τον ξεπροβόδισε ως την άμαξα που θα τον πήγαινε στο Σirketzi⁶.

⁶ Σirketzi: Ο κεντρικός σιδηροδρομικός σταθμός της Κωνσταντινούπολης, σημείο αναχώρησης και άφιξης των τρένων προς και από την Ευρώπη.